

NYHETSBREV 3:2003

(Publicerat 2003-06-17)

Jan Danielson var en verklig hedersman. Så när jag idag såg på 16-nyheterna på TV att han hastigt avlidit kände jag mig sorgsen, och började tänka tillbaka på min kontakt med honom. Vi har bara träffats vid några få tillfällen. Första gången var när han och jag och Marika Lagercrantz var begivenheter på en ledarskapskurs i Skåne. Vi fick omedelbart god kontakt. Han hade den fräcka och underfundigt humoristisk ådra som röjde att han var värmlänning. Och själv är jag ju från Dalsland – med andra ord något slags kvartsvärmlänning – så vi möttes direkt i en känsla som förmodligen har att göra med liknande bakgrund. Han kändes helt enkelt som en lite äldre bror. Och vi kunde också mötas i en paradoxal känsla av godmodig förtvivlan över läget i världen. Även om jag kände att det på ett lite djupare plan gnisslade i honom av vrede över den girighet och kortsynthet som löper amok på vår vackra planet.

Den här kontakten ledde till att han ville att jag skulle hålla en föreläsning när *Gröna korset* (www.gci.ch) skulle lansera en svensk översättning av *The Earth Charter* (www.earthcharter.org). Den kallas *Folkens förbund med jorden* (Kan läsas i sin helhet och laddas ner på www.earthcharter.org/earthcharter/charter_sw.htm). Jag tackade ja till erbjudandet och höll ett föredrag med titeln *En ljusnande framtid är vår?* Jan reagerade mycket entusiastiskt och beställde en artikel av min penna som skulle publiceras i *Gröna korsets* medlemstidning *Det vakande ögat*. Temat skulle förstås vara just *Folkens förbund med jorden*. Jag skrev artikeln, men den har aldrig publicerats. Och varje gång jag har frågat Jan om saken så har han hävdats att visst kommer den att publiceras.

När nu det överraskande dödsbudet kom så kände jag att mitt sätt att hedra Jans minne blir att själv publicera den artikel jag skrev åt honom. För de frågor som han kämpade för som ordförande i *Gröna korset* är onekligen av livsavgörande betydelse.

I. Tankar kring ”Folkens förbund med jorden”

Det kryllar av rapporter över läget i världen. För ett tag sedan läste jag t.ex. Kofi Annans *We the Peoples – the Role of the United Nations in the 21st Century*. Som man kan förvänta sig av rapporter avfattade på denna höga nivå var det ingen stridsskrift som vältaligt artikulerade den lidande mänsklighetens vända och gisslade alla företeelser som driver utvecklingen åt fel håll. Nej det var ett diplomatiskt aktstycke som på ett balanserat sätt lyfte fram både goda och bekymmersamma tecken.

När jag läser den här sortens rapporter får jag nästan alltid en känsla av överklighet. Allt framställs så sakligt och kunnigt. Men inget bett och ingen sälta. Språket känns desinficerat. Ingen skall behöva känna sig provocerad. Milt och diplomatiskt berörs den ena djupt upprörande frågan efter den andra. Och sakta men säkert vaggas läsaren in i en känsla av att visst har vi bekymmer, men det kommer nog att ordna sig.

Men mot slutet av rapporten tas så de verbala silkesvantarna plötsligt och överraskande av, och som sammanfattning av läget i världen och av vår väg mot framtiden säger Kofi Annan: ”We are failing to provide the freedom of future generations to sustain their lives on this planet.” Detta är ord och inga visor. FN:s generalsekreterare konstaterar alltså att vi är i full färd med att beröva framtida generationer deras möjligheter att leva på jorden.

Stopp! Dra i nödbromsen! Det här kan inte få fortsätta en dag till! Så blir känslan. I varje fall min.

Men var finns nödbromsen? Och vad är det egentligen som håller oss på nuvarande kurs? Inga lätta frågor. Men nog är det klart att om vi skall få världen på annan kurs mot framtiden så kräver det att vi på något sätt kan komma åt kompassen som vi följer. Och så justera inställningen.

Som jag ser det utstakas den kompassriktning vi följer av våra bilder och visioner av det eftersträvansvärda. Vi använder nämligen dessa bilder och visioner när vi motiverar och rättfärdigar vårt handlande. Och även om vi inte tänker på det dagligdags så är det våra handlingar – alltså det vi dryga 6 miljarder människor gör varje dag – som skapar och upprätthåller världen i dess föga välskötta tillstånd.

Det finns ingen bättre förklaring till tillståndet i världen än att det är vi själva som håller igång ruljangsen genom våra handlingar. Och makten över dessa sitter i de bilder och visioner som vi valt, eller förmåtts välja, att bli tillskyndare av.

Av detta följer faktiskt en intressant slutsats. Man skulle ju kunna tro att mänsklighetens största problem är alla de bekymmersamma ting som brukar avhandlas i rapporterna om läget i världen, dvs. sådant som miljöförstöring, grova ekonomiska ojämlikheter inom och mellan nationer, överbefolkning och konflikter mellan raser, folkgrupper och länder osv. Men så är faktiskt inte fallet.

Det största problemet är i stället att vi är slavar under bilder och visioner av det eftersträvansvärda som vi använder för att motivera och rättfärdiga de handlingar som obönhörligen och bevisligen skapar och upprätthåller vår problemfyllda värld. Och vad värre är. De flesta av oss vill också tro att dessa bilder och visioner av det eftersträvansvärda är värda den maktposition de har. Vi är kanske inte ens medvetna om att vi skulle kunna skapa en annan och bättre värld om vi bara kunde föreställa oss hur den skulle se ut.

Men så är också vårt samhälle fullständigt genomsyrat av propaganda för att vår egen livsform är den enda rätta. Atmosfären är massiv. Att bara tänka att man inte vill vara med i den allmänna hetsen tar emot. Enklast är att ryckas med i uppfattningen att en god framtid skapas genom mera vetenskap, mera teknologi, ökad effektivitet, nya produkter, ökad produktivitet och det bästa av allt: evig ekonomisk tillväxt.

Alla vet ju att om man är på en fotbollsmatch, t.ex. någon av Bajens matcher på Söderstadion, och alla är hysteriskt engagerade för en seger för hemmalaget, så

är det inte lätt att tänka tanken: Vilket meningslöst jagande efter den där lilla bolluslingen. Ge alla var sin, och så kan vi andra gå hem och göra något vettigt. Och minst lika svårt är det att sätta sig på tvären mot rådande bilder och visioner av det eftersträvansvärda. Så svårt att den grekisk-franske filosofen Cornelius Castoriadis påpekat att krisen för i synnerhet västvärlden består i ”just det faktum att den upphört att sätta sig själv ifråga.”

Men enligt min mening är det inte fullt så illa. Ett glädjande tidens tecken är faktiskt att allt fler försöker lösa upp sina medvetna och omedvetna trohetseder mot rådande bilder och visioner av det eftersträvansvärda. De problem som tornar upp sig, inför en mänsklighet sedan länge invaggad i tron att vara på rätt väg, är för stora för att inte skaka många i grunden.

Känslan sprider sig att det inte längre går att trampa på i gamla och invanda spår och skjuta nuets problem åt sidan med den summariska kommentaren att det säkert kommer att bli bättre sedan. I stället måste vi finna ett annat sätt att skapa en god och långsiktigt hållbar framtid för människorna och världen än det vi varit försvurna till under de senaste 200 åren.

Och det kräver till en början att vi förmår skapa nya och inspirerande bilder och visioner av det eftersträvansvärda. En uppgift väl så stor som den som det moderna projektets portalfigurer hanterade under upplysningstiden.

Det är i detta sammanhang som jag tycker att det magnifika dokumentet *Folkens förbund med jorden* skall förstås.

Det är naturligtvis inte en motsvarighet till 10 Guds bud, men det är ett mycket klokt aktstycke. Och det behöver bli känt, det behöver omfattas, och det behöver omsättas i praktiken. Sådant sker dock inte genom ett under, utan genom hårt arbete.

Vi får helt enkelt kavla upp skjortärmarna.